

Oslo, 2. november 2017

Presentasjon av tredje kvartals regnskap 2017 KLP-konsernet

KLP

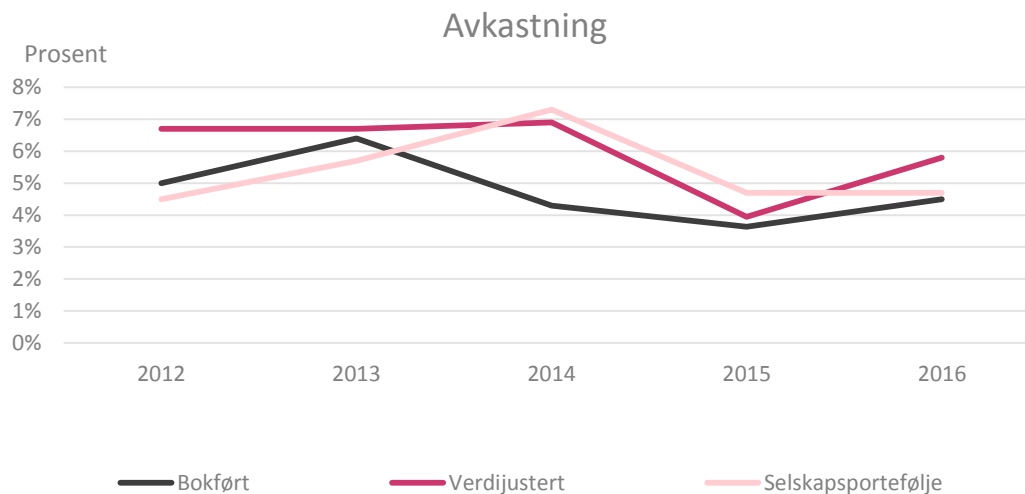
Innhold

1. Hovedtrekk
2. KLP-konsernet
3. Liv og pensjon
4. Skadeforsikring
5. Bedriftspensjon
6. Bank og finansieringstjenester
7. Kapitalforvaltning
8. Oppsummering

Hovedtrekk

- Konsernet forvaltningskapital 641 milliarder
- Livselskapets kollektivportefølje hittil i år:
  - Bokført avkastning var 3,1 prosent
  - Verdijustert avkastning var 4,6 prosent
- Selskapsporteføljen ga en avkastning på 3,0 prosent hittil i år
- Kapitaldekning Solvens II for KLP 223 prosent

	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Kollektivportefølje				
Bokført	1,5 %	0,9 %	0,6 %	0,9 %
Verdijustert	1,5 %	1,3 %	1,7 %	1,4 %
Verdijustert inkludert merverdier for investeringer bokført til amortisert kost	1,6 %	1,1 %	1,9 %	0,5 %
Investeringsvalgportefølje	1,8 %	1,3 %	1,8 %	1,7 %
Selskapsportefølje	0,8 %	1,3 %	0,9 %	0,7 %

KLP konsern – resultat virksomhetsområder

Millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Livsforsikring	758	1068	689	294
Skadeforsikring	38	65	50	69
Bank	34	24	23	0,6
Kapitalforvaltning	24	9	17	1
Øvrig virksomhet	0	0	0	0
Konsernresultat før skatt	854	1167	779	364

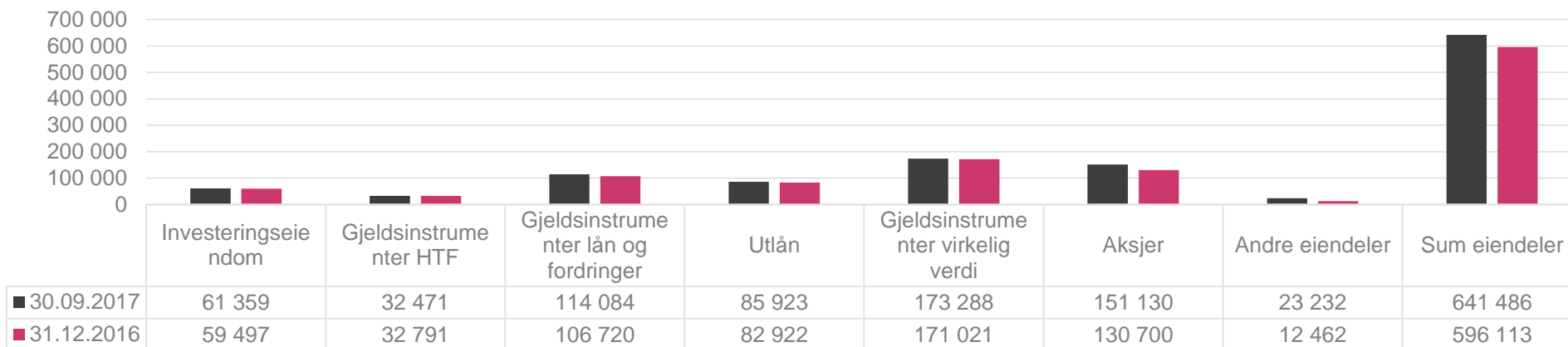
KLP konsern – hovedtall fra resultatet

Millioner kroner	30.09.2017	31.12.2016
Premieinntekter for egen regning	25 623	38 497
- herav overførte premiereserver fra annet selskap	655	3 434
Netto inntekter fra investeringer	28 805	30 888
Ikke-kontrollerende eierinteressenter's andel av avkastning på finansielle instrumenter	-5 788	-3 061
Erstatninger	-13 977	-17 370
- herav avgitt premiereserve ved fraflytting	-301	-158
Forsikringsmessige avsetninger	-17 335	-27 973
Rentekostnader og verdiendringer ansvarlig lån og fondsobligasjoner	-273	382
Driftskostnader	-1 140	-1 756
Andre inntekter og kostnader	35	-12
Driftsresultat	15 950	19 594
Til/fra kursreguleringsfond i livsforsikring	-7 751	-6 876
Til/fra tilleggsavsetninger i livsforsikring	13	-4 026
Midler tilført kunder i livsforsikring	-5 413	-6 244
Konsernresultat før skatt	2 799	2 449
Skattekostnad	-1 492	359
Andre resultatelementer	-20	47
Konsernresultat	1 288	2 855

KLP konsern - balanse

Eiendeler

Millioner kroner

■ 30.09.2017 ■ 31.12.2016

Egenkapital og forpliktelser

Millioner kroner

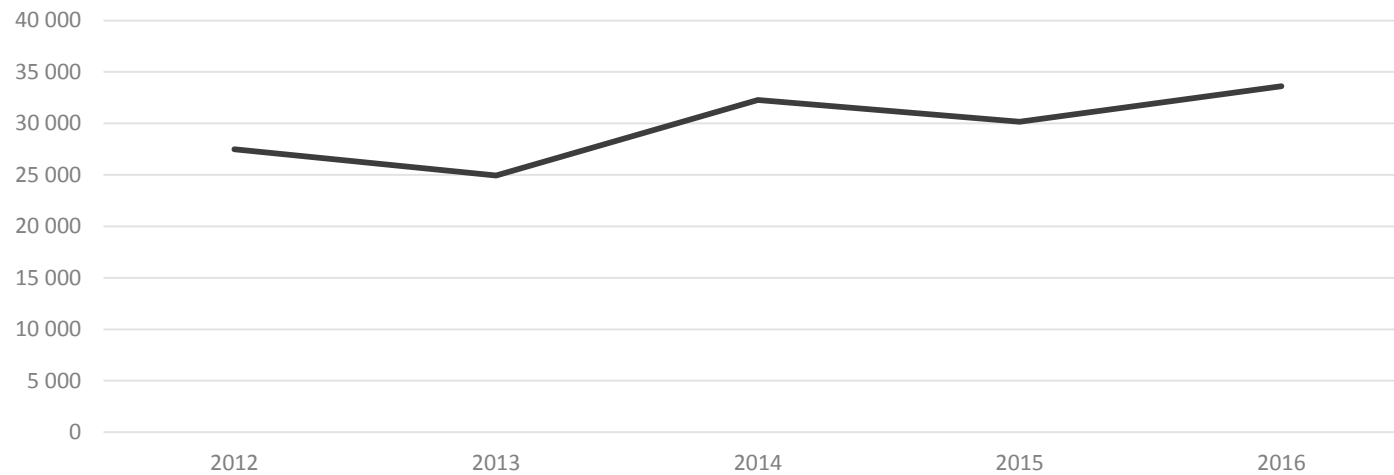

■ 30.09.2017 ■ 31.12.2016

KLP Liv

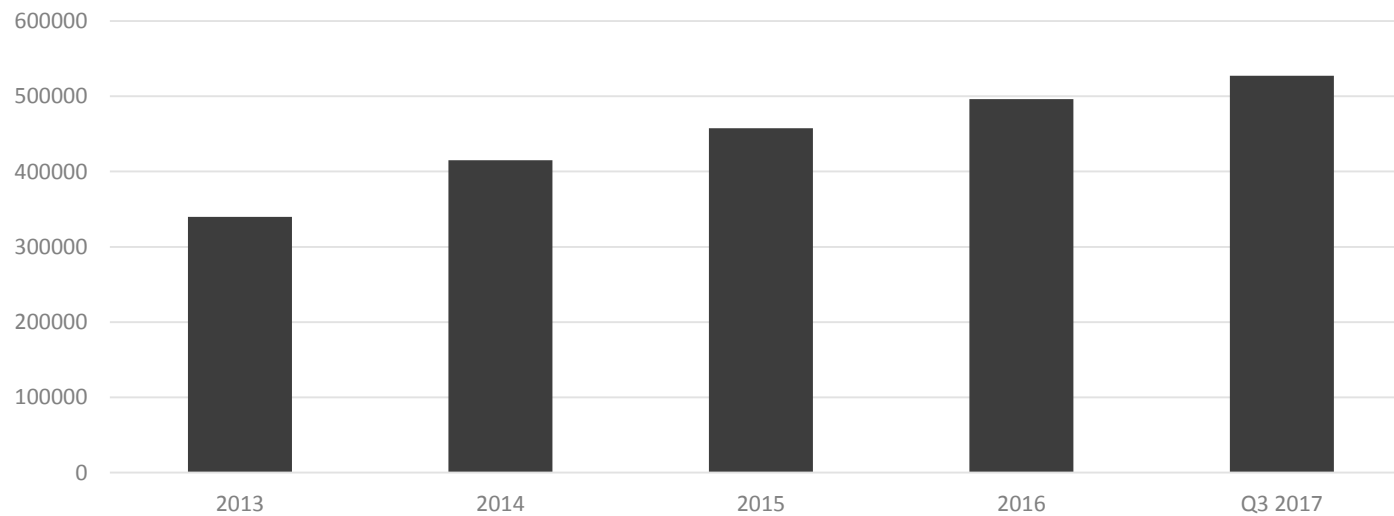
Premieinntekter

Millioner kroner

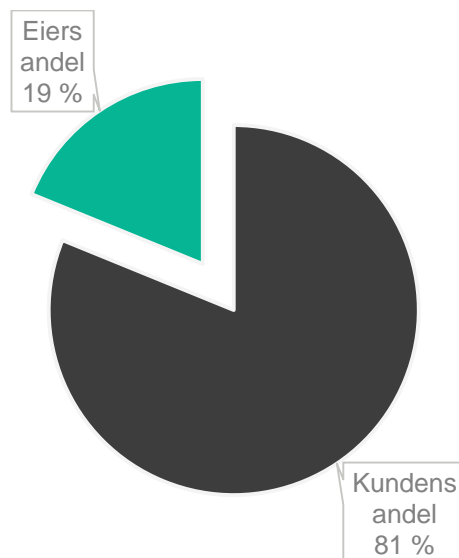
Millioner kroner

Forvaltningskapital

KLP - resultatfordeling

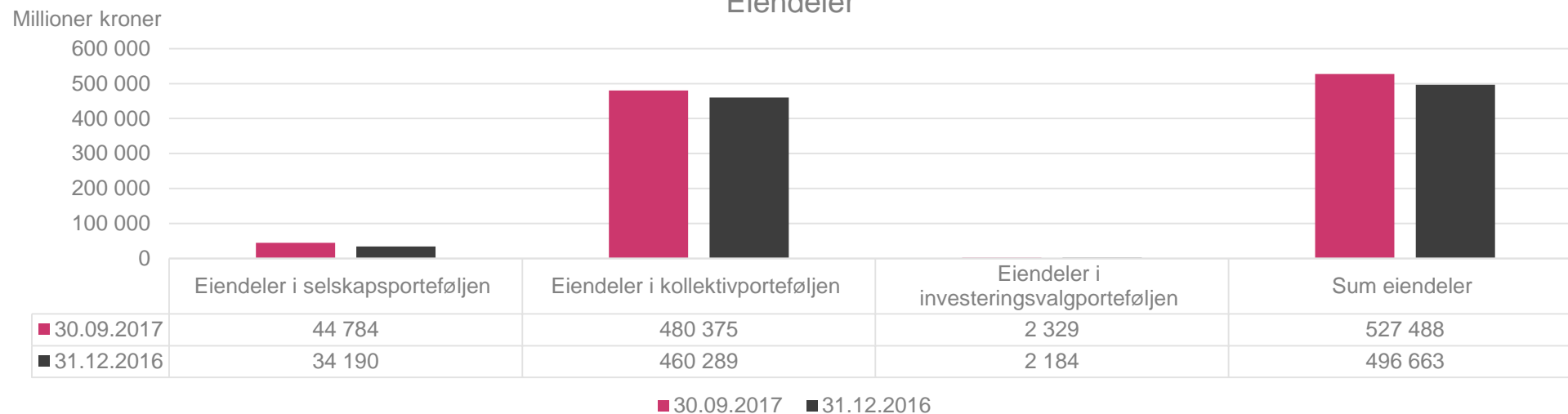
Millioner kroner	Resultat til kunder	Resultat til selskap	30.09.2017	31.12.2016
Avkastningsresultat	5 368	119	5 487	8 094
Risikoresultat	213	213	426	784
Rentegarantipremie		529	529	690
Administrasjonsresultat		143	143	-50
Netto inntekter selskapsporteføljen		692	692	945
Skattekostnad		-323	-323	773
Andre resultatelementer		-79	-79	-24
Resultat	5 581	1 295	6 875	11 213

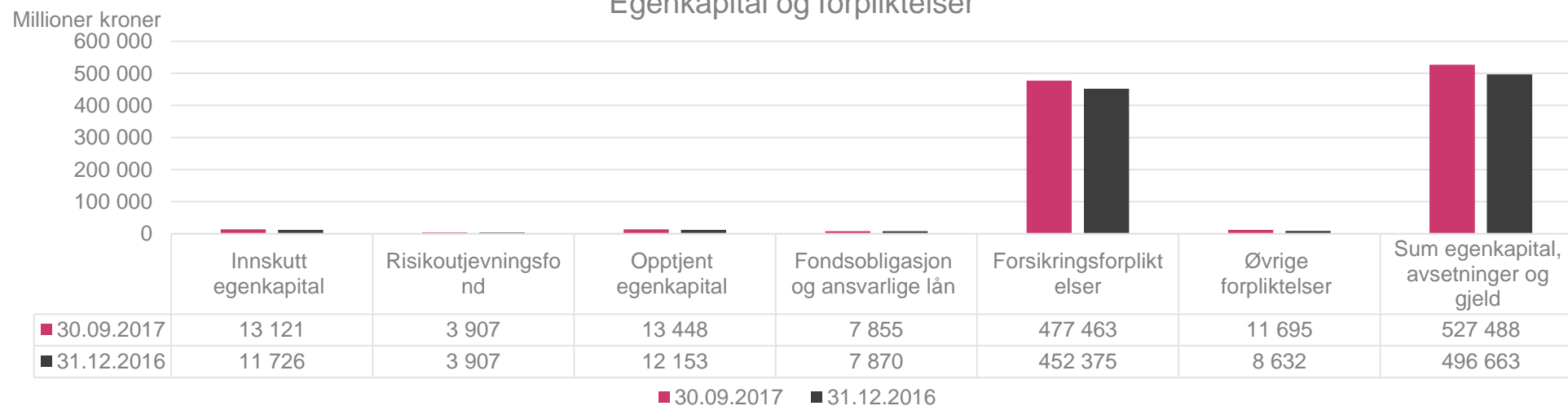

KLP Liv - balanse

Eiendeler

Egenkapital og forpliktelser

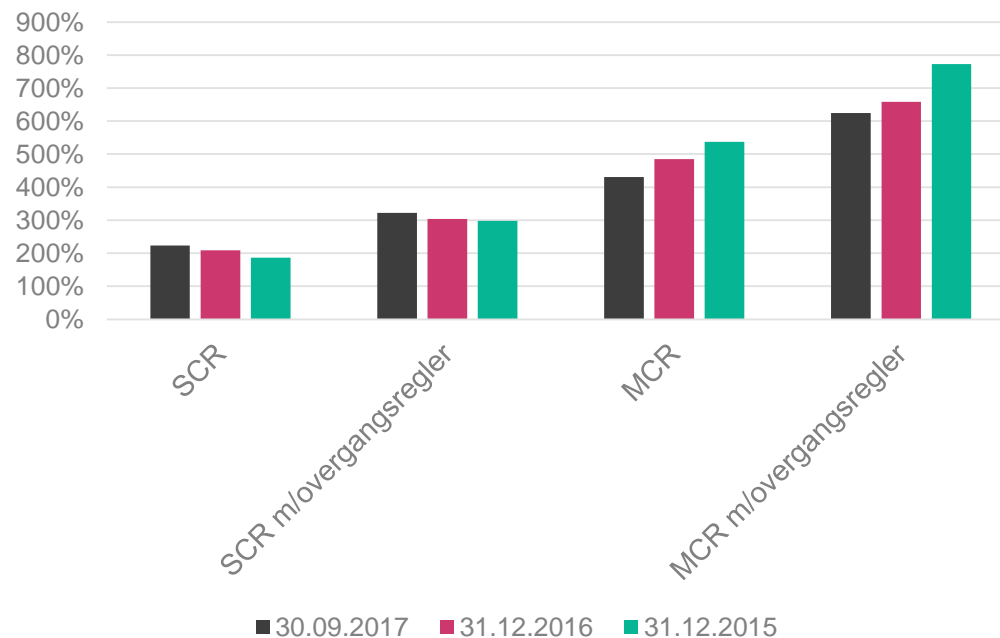
KLP Liv - kapitaldekning

- Kapitaldekning Q3: 223* prosent
- Minstekapitaldekning Q3: 431* prosent

*Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger

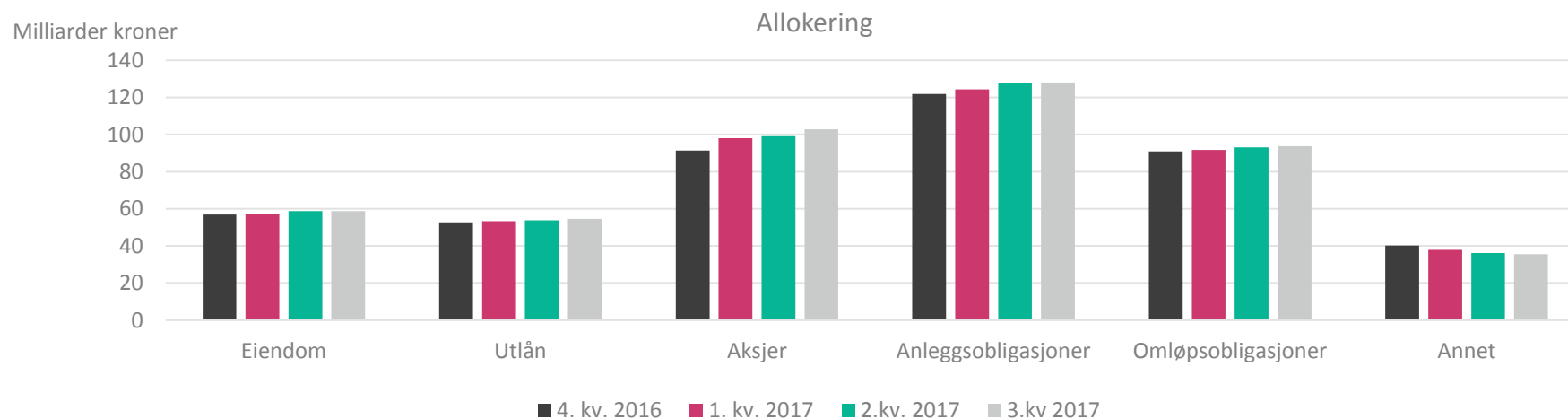
	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Kapitaldekning (SCR)	223 %	216 %	214 %	209 %
Kapitaldekning (SCR) med overgangsregler	322 %	314 %	311 %	304 %
Minstekapitaldekning (MCR)	431 %	427 %	503 %	485 %
Minstekapitaldekning (MCR) med overgangsregler	624 %	603 %	655 %	658 %

Kapitaldekning

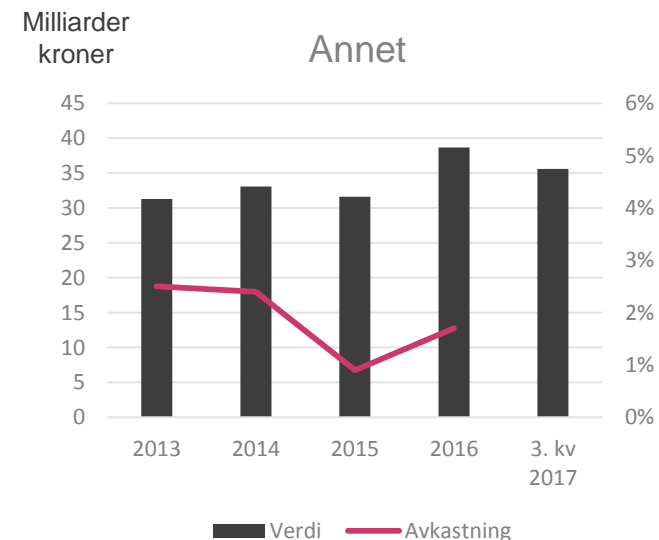
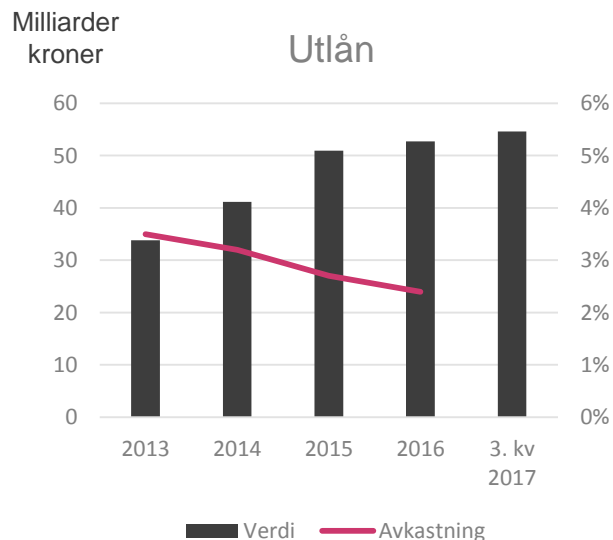
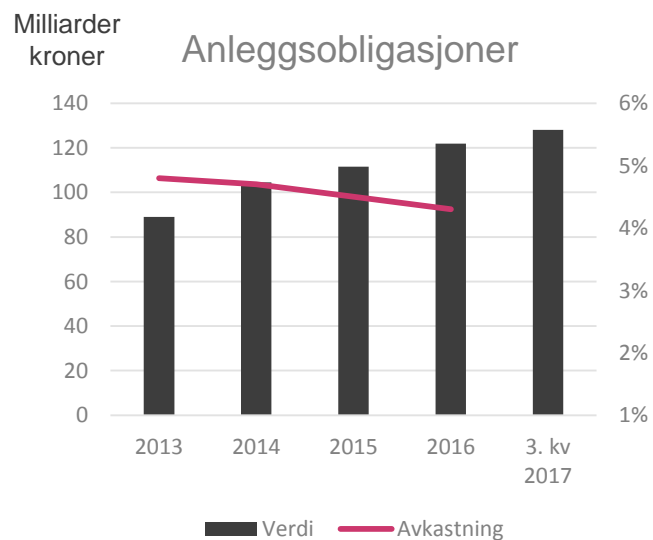
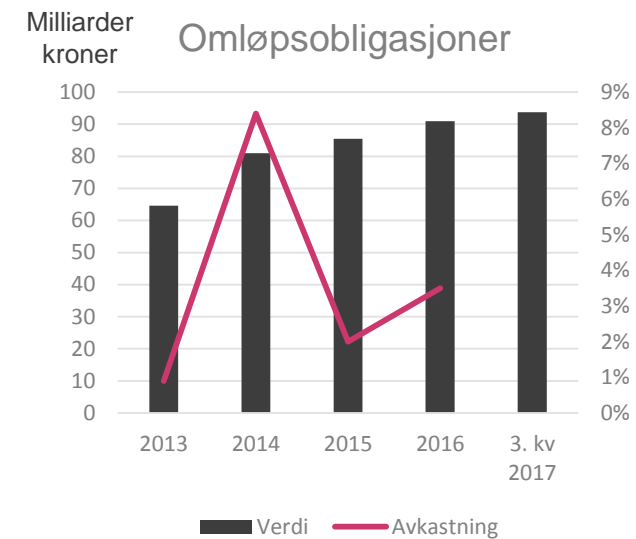
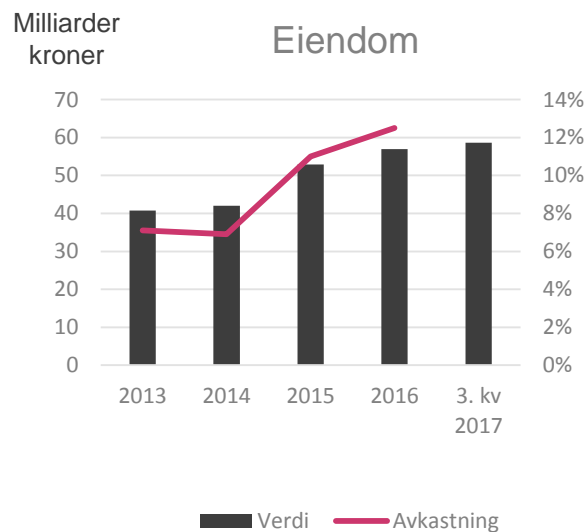
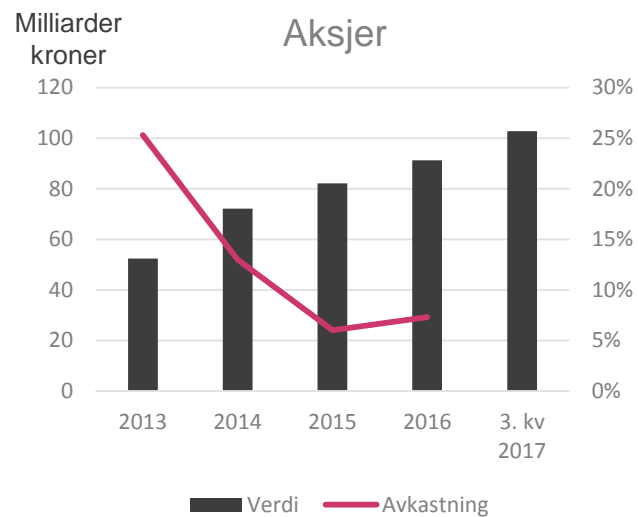

KLP Liv – allokering og avkastning

	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
	30.09.2017	30.09.2017	31.12.2016	31.12.2016
Aksjer og alternative investeringer	21,7 %	11,1 %	20,1 %	7,3 %
Omløpsobligasjoner	19,8 %	2,6 %	20,0 %	3,5 %
Obligasjoner som holdes til forfall	27,0 %	3,0 %	26,8 %	4,3 %
Utlån	11,5 %	1,7 %	11,6 %	2,4 %
Eiendom	12,4 %	5,1 %	12,5 %	12,5 %
Andre finansielle eiendeler	7,5 %	1,3 %	8,9 %	1,7 %

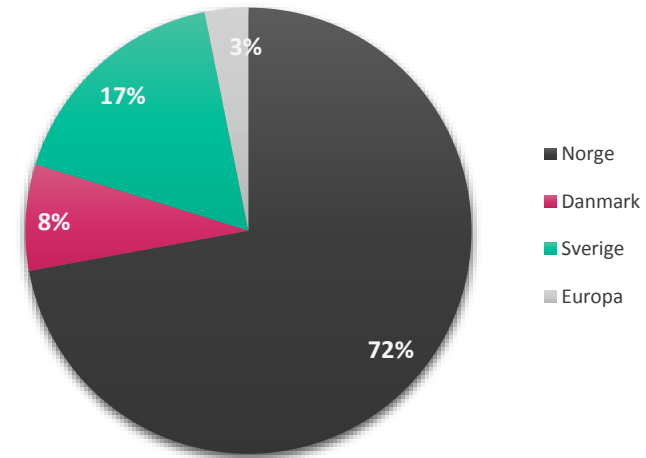
KLP Liv - aktivaklasser

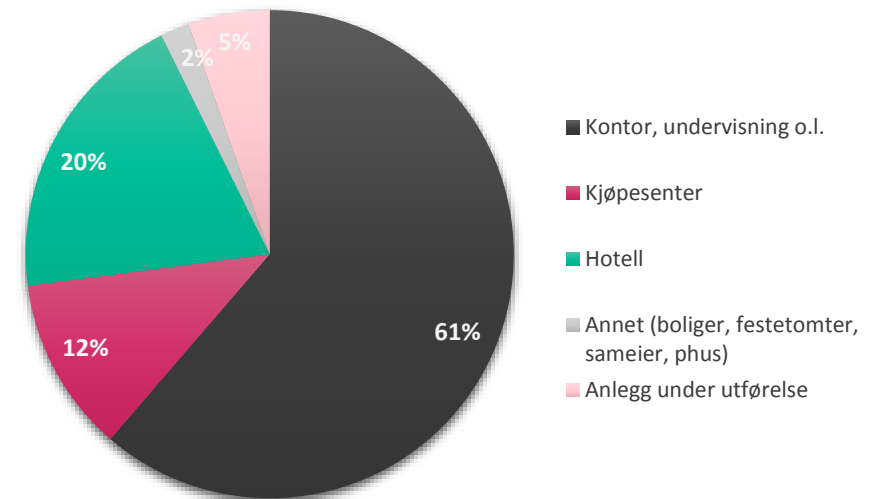
KLP Liv - eiendom

- Oppskrivning eiendom i Q3 på 120 millioner (+ 0,2 %)
- Nyinvesteringer/salg i 2017:
  - Salg av Storgaten 1 i Sandefjord (del av Hvaltorvet kjøpesenter)
  - Salg av Fornebu Sentrum II-tomten

Eiendomsverdi - fordeling per land

Eiendomsverdi - fordeling per eiendomskategori

KLP Liv - eiendom

Millioner kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Virkelig verdi totalportefølje*	60 330	60 389	59 111	58 840
Virkelig verdi kollektivporteføljen*	56 720	56 786	55 580	55 307

*Inkludert valutasikring og eks eiendomsfond

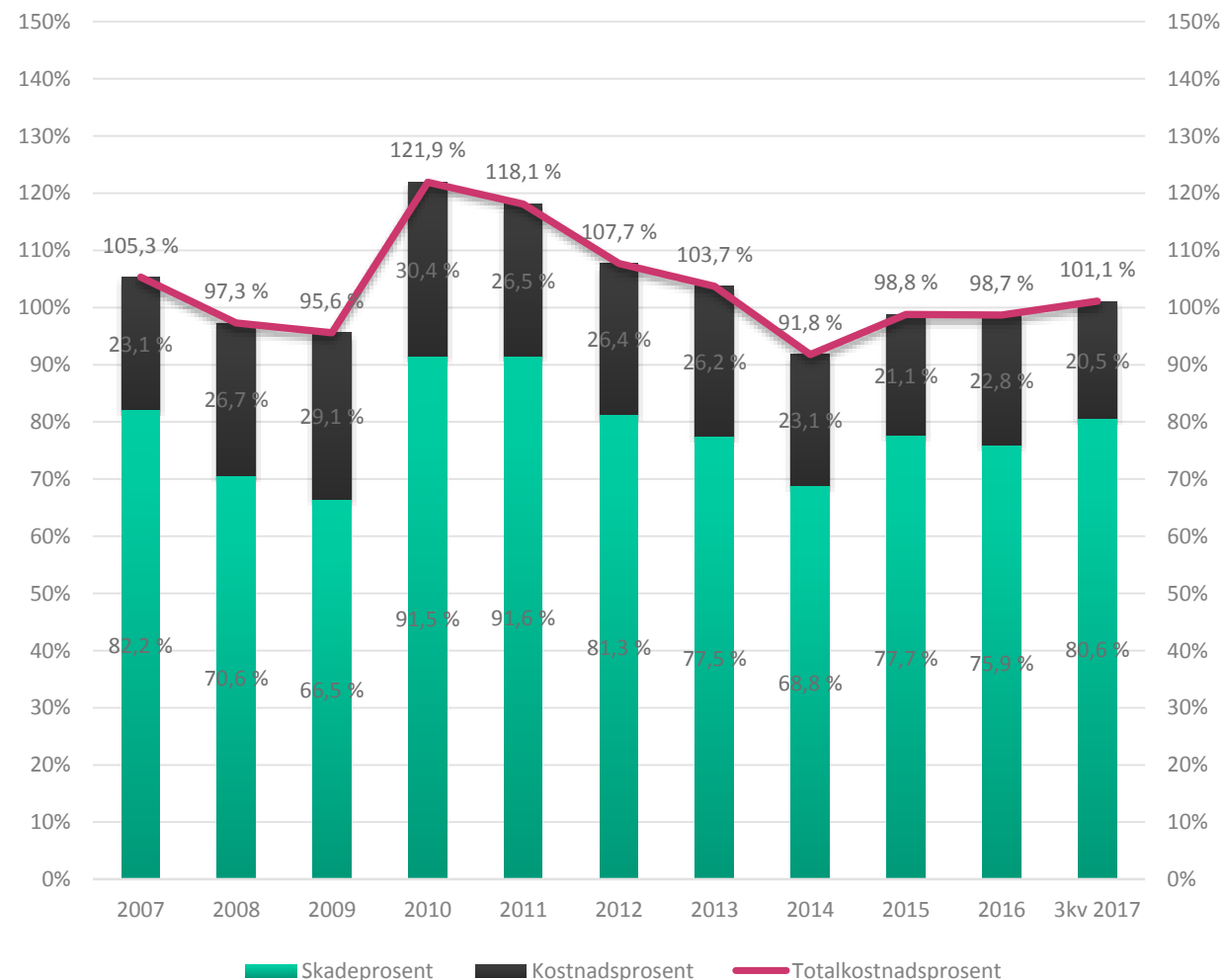
	3. kv. 2017	2. kv. 2017	1. kv. 2017	4. kv. 2016
Verdijustering i %	0,2 %	1,4 %	0,0 %	3,2 %
Verdijustering i % kollektivporteføljen	0,2 %	1,3 %	0,0 %	3,3 %
Avkastning kollektivporteføljen**	1,5 %	2,5 %	1,0 %	4,3 %

**Inkludert valutasikring og eiendomsfond

KLP Skadeforsikring

- Driftsresultat på 152,6 millioner kroner – vesentlig bedre enn budsjett
- Vekst i alle segmenter - brutto premiebestand økt med 116,8 millioner kroner (9,2 prosent) siden 31.12.16
- To større skader kvartalet med samlet skadeestimat på 46,1 millioner kroner
- Inntektsføring av tidligere års reserver på 51,2 millioner kroner
- Medlemsandel på 93,4 prosent av årets personmarkedssalg
- 3,8 prosent finansavkastning så langt i år
- Solvenskapitaldekning på 257 prosent

Totalkostnadsprosent KLP Skade

KLP Skadeforsikring

Resultatposter, millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Premieinntekter	330,8	319,4	304,5	298,3
Erstatninger	-288,7	-233,3	-247,0	-186,0
Forsikringsrelaterede kostnader	-58,8	-70,3	-66,4	-83,9
Andre forsikringsrelaterede poster	0,6	0,5	0,5	-9,2
Resultat av teknisk regnskap	-16,2	16,4	-8,4	19,2
Resultat fra investeringer	53,9	48,8	57,9	50,5
Andre inntekter	0,1	0,1	0,1	0,1
Resultat før avsetning til egenkapitalfond og skatt	37,7	65,3	49,6	69,8
Beregnet skattekostnad	-7,8	-13,9	-9,0	-6,2
Andre resultatkomponenter	-7,6	0	0	5,1
Avsetning til egenkapitalfond	-6,7	-14,5	-13,7	-0,7
Resultat etter avsetning til egenkapitalfond	15,7	38,1	26,9	68,0

KLP Skadeforsikring

Resultatposter, millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Premieinntekter for egen regning	331	319	305	298
Erstatningskostnader for egen regning	-289	-233	-247	-186
Forsikringsrelaterte driftskostnader for egen regning	-59	-70	-66	-84
Netto inntekter fra investeringer	54	49	58	51
Resultat før skatt og endring i egenkapitalfond	38	65	50	70
Balanseposter, millioner kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Finansielle eiendeler	4 275	4 341	4 302	4 111
Sum eiendeler	4 651	4 773	4 731	4 489
Egenkapital	1 829	1 806	1 752	1 712
Forsikringstekniske avsetninger for egen regning	2 334	2 431	2 481	2 125

KLP Bedriftspensjon

Millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Avkastningsresultat	11,6	7,1	-2,6	17,8
Risikoresultat	-0,7	1,7	-4,1	2,2
Administrasjonsresultat	-8,0	-11,0	-9,1	-13,9
Rentegarantipremie og fortjenesteelement	1,4	1,2	1,6	1,8
Netto inntekter selskapsporteføljen	2,9	1,6	2,1	0,2
Andre resultatelementer	-1,3	0	0	0,9
Sum	5,9	0,6	-12,1	9
Herav resultat til kunder	11,9	5,9	0	23
Resultat til eier	-6,0	-5,3	-12,1	-17
Reservestyrking fra EK	0	0		3

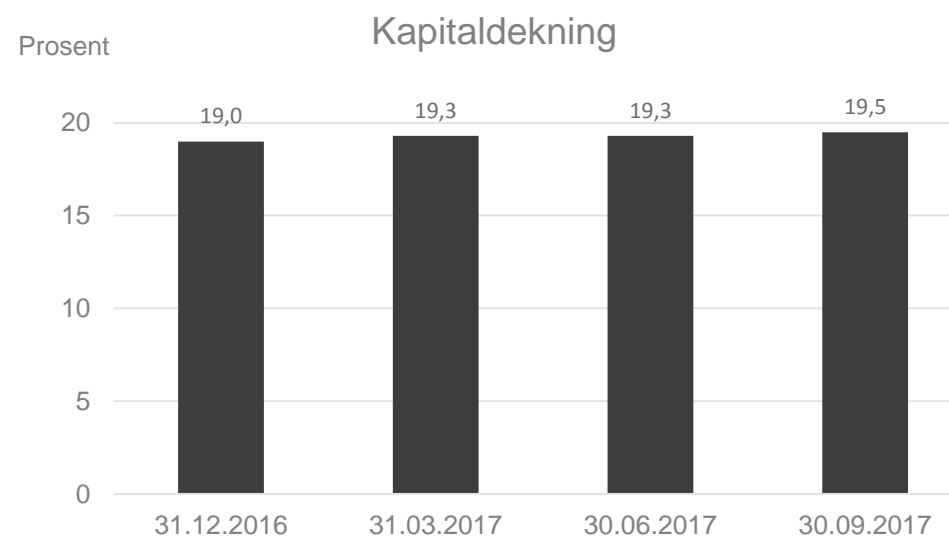
KLP Bedriftspensjon

	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Kollektivportefølje				
Bokført	3,3 %	1,8 %	0,6 %	5,3 %
Verdijustert	3,7 %	2,4 %	1,2 %	5,7 %
Investeringsvalg/Innskuddspensjon	8,3 %	4,4 %	2,6 %	7,0 %
Selskapsportefølje	1,8 %	1,3 %	0,7 %	2,4 %
	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Kapitaldekning (SCR)	147 %	185 %	33 %	22 %
Kapitaldekning (SCR) med overgangsregler	317 %	377 %	223 %	253 %
Minstekapitaldekning (MCR)	344 %	415 %	47 %	19 %
Minstekapitaldekning (MCR) med overgangsregler	827 %	923 %	559 %	657 %
Millioner kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
Kursreguleringsfond	75,7	78,1	77,0	66,8
Tilleggsavsetninger	46,5	46,5	47,5	47,6
Soliditetskapital	708,7	718,1	483,3	479,4

KLP banken konsern – hovedtall konsernet

- Personmarked: 52 500 kunder, netto over 5 700 nye kunder hittil i år.
- Konsernets kapitaldekning er på 19,5 %, som er godt over myndighetskravet (ICAAP) på 17,1 %. Dette kravet økes til 17,6 % ved årsslutt. I tillegg har man et internkrav om 0,5 % buffer over ICAAP

Millioner kroner	3. kv. 2017	2. kv. 2017	1. kv. 2017	4. kv. 2016
Netto renteinntekter	65,4	57,2	51,4	45
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	2,8	2,5	2,6	2,8
Forvaltningshonorar	14,3	14,3	14,3	14,3
Driftskostnader	-45,4	-49,1	-48,6	-54,1
Verdiendringer/utbytte	-3,3	-0,1	3,7	-7,4
Resultat før skatt	33,8	24,7	23,2	0,6
Forvaltningskapital	34 855	35 140	34 383	34 382

KLP bankvirksomhet – hovedtall per selskap

KLP Kommunekreditt, millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Netto renteinntekter	21,8	20,9	18,6	14,1
Driftskostnader	-3,7	-4,6	-4,5	-6,1
Verdiendringer/utbytte	-3,4	-1,0	2,4	-6,8
Resultat før skatt	14,7	15,3	16,4	1,2
Forvaltningskapital	18 806	19 315	19 101	19 516

KLP Banken, millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Netto renteinntekter	31,2	25,7	23,4	23,0
Netto gebyr- og provisjonsinntekter	2,8	2,5	2,6	2,8
Forvaltningshonorar	14,3	14,3	14,3	14,3
Driftskostnader	-34,5	-36,7	-36,4	-39,1
Verdiendringer/utbytte	95,1	0,9	1,2	-0,6
Resultat før skatt	14,0	6,7	5,1	0,4
Forvaltningskapital	12 858	12 645	12 725	12 966

KLP Boligkreditt, millioner kroner	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017	1. kvartal 2017	4. kvartal 2016
Netto renteinntekter	12,3	10,6	9,4	7,9
Driftskostnader	-7,2	-7,9	-7,8	-8,9
Verdiendringer/utbytte	0,0	0,0	0,1	0,0
Resultat før skatt	5,1	2,7	1,7	-1,0
Forvaltningskapital	5 055	4 750	4 817	4 886

KLP – utlån og innskudd

Boliglån, milliarder kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
KLP Banken AS	9,1	9,2	8,8	8,0
KLP Boligkreditt AS	4,9	4,5	4,6	4,7
KLP (forvaltningsavtale)	3,3	3,2	3,1	3,2
Sum	17,2	16,9	16,5	15,9

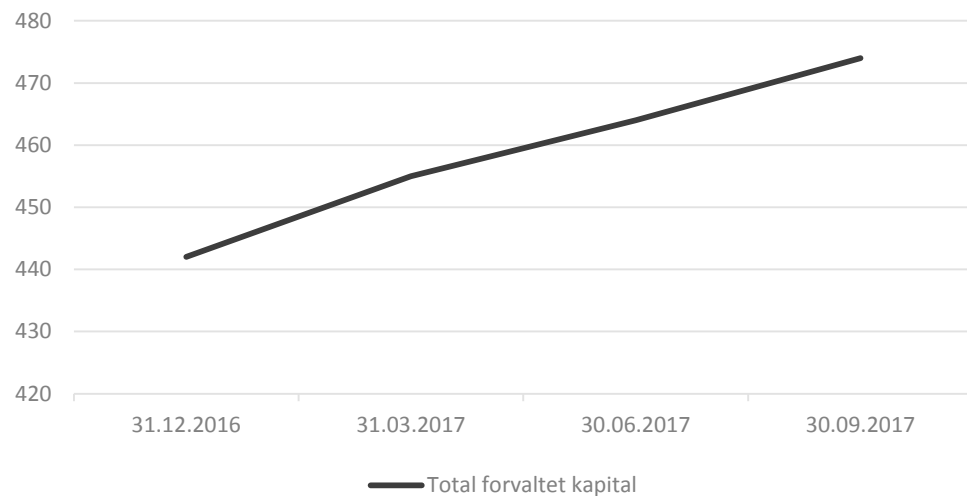
Offentlig lån, milliarder kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
KLP Kommunekreditt AS	16,8	16,9	17,0	17,0
KLP (forvaltningsavtale)	43,4	41,6	40,5	40,4
KLP (valutalån)	8,0	9,1	9,7	9,1
Sum	68,1	67,6	67,2	66,5

Innskudd, milliarder kroner	30.09.2017	30.06.2017	31.03.2017	31.12.2016
KLP Banken AS	9,3	9,1	8,9	8,7
Sum	9,3	9,1	8,9	8,7

KLP Kapitalforvaltning

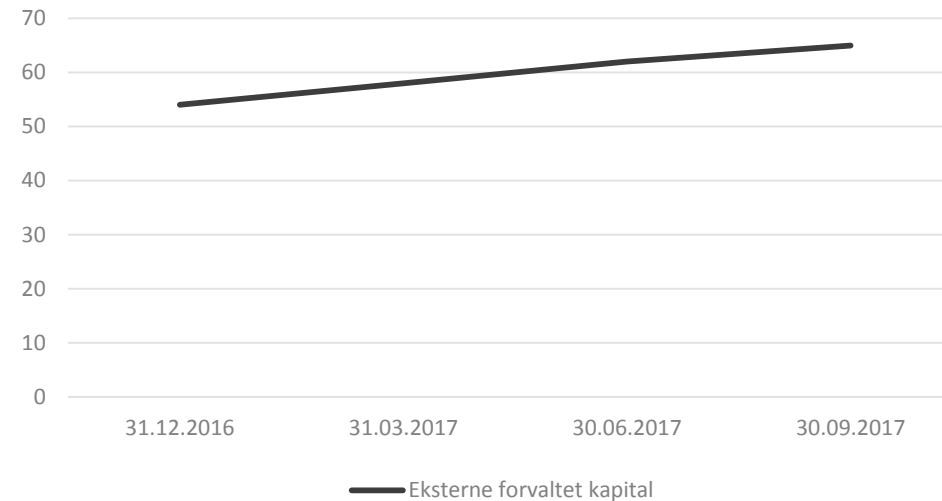
Milliarder kroner

Total forvaltet kapital

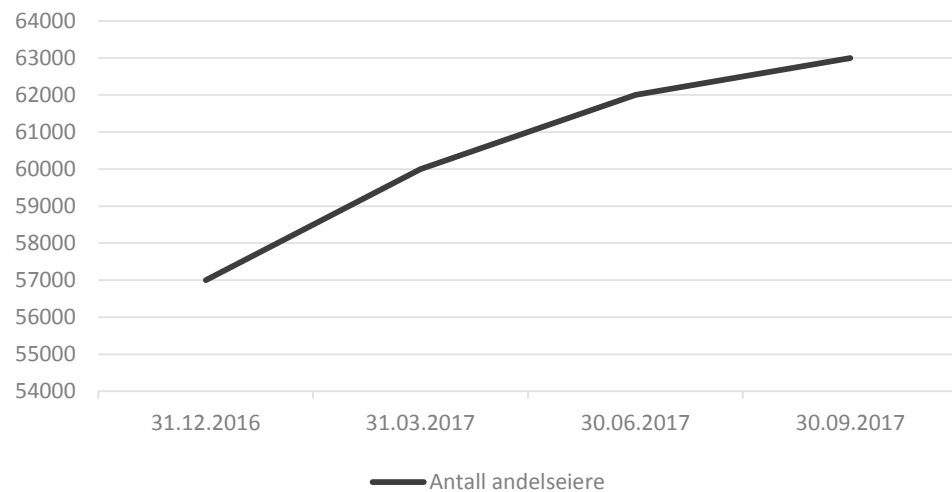
Milliarder kroner

Eksterne forvaltet kapital

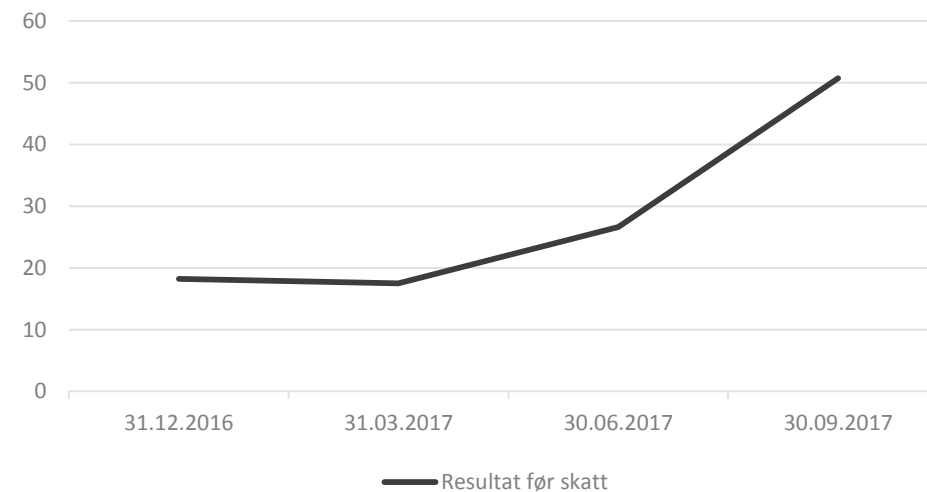
Antall

Antall andelseiere

Millioner kroner

Resultat før skatt

Kontaktpersoner i KLP

Stilling	Navn	Telefon	E-post
Konserndirektør Økonomi & Finans	Aage E. Schaanning	22 03 79 01/90 52 43 12	aes@klp.no
Finansdirektør	Oliver Siem	934 31 820	sie@klp.no